СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА В ОЦІНЦІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ РОЗВИТКУ МІСТ

Лисяк Н. М.

Національний університет «Львівська політехніка»

Актуальність. Ефективність проектів пов'язується з використанням матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів. Розгляд інвестиційних проектів, що реалізуються в містах з врахування соціальної складової допоможе не тільки зрозуміти нові механізми розвитку міст, а й розкриє шляхи і потенціал покращення міського середовища й якості життя мешканців. Вагомість проблеми обумовлена ще й тим, що у період кризи та недосконалості ринкових механізмів, залучення інвестицій для великих міст є визначальною умовою покращення вкрай незадовільної суспільно-економічна ситуації.

Аналіз досліджень. Питання інвестиційної діяльності та управління інвестиційними проектами як конкретної форми реалізації інвестицій щодо найефективнішого вкладення коштів доволі широко розглядаються в науковій економічній літературі, проте наявні напрацювання стосуються, як правило, інвестора, для якого ефект від реалізації проекту — це передусім отримання прибутку (економічна ефективність). Поняття ефективності застосовується головно до конкретних підприємств, корпорацій, організацій, програм або економіки в цілому, а окремі оцінки ефективності проектних рішень, зокрема соціальної складової, практично відсутні.

Теоретико-методологічною базою дослідження соціальної складової в оцінці ефективності проектних рішень стали напрацювання вчених-урбаністів М. Дьоміна, Г. Фільварова, В. Нудельмана, Є. Клюшниченка, А. Осітнянка, М.Габреля, де розглядається питання нової парадигми організації містобудівних систем [1-3]. Окремі аспекти цієї проблеми є предметом вивчення урбаністів-економістів та економ-географів Л. Гринів, В. Кравціва, М. Лисечко, В. Пили, Л. Шевчук.

Складність при вивченні ролі соціальної складової полягає й у відсутності належного теоретичного обґрунтування й його методологічного забезпечення. Вагомість проблеми обумовлена, окрім іншого, й тим, що це один з найважливіших напрямів міського самоврядування.

Метою статті є обґрунтувати теоретико-методологічні підходи до оцінки соціальної складової ефективності інвестиційних проектів, що реалізуються в містах.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Виклад основного матеріалу. Теоретичнне осмислення соціальної складової вимагає уточнення категорій «соціальний», «місто», «соціальна ефективність проекту» та їх роль у прийнятті рішень.

Соціальний (у перекл. з лат. товариський, громадський), категорія пов'язана з людиною, її потребами, позначає всю систему суспільних відносин [1]. Соціальні процеси трактуються як зміни в суспільстві і включають зміни демографічні, міграційні, у сфері зайнятості, майнового розшарування населення і т.д. Виділимо й групи суспільних потреб: фізіологічні, безпеки, соціально-побутові, потреби, пов'язані з самовираженням і самореалізацією особистості, екологічні [1-2].

Місто як матеріально-просторова форма й середовище організації життєдіяльності населення акумулює сукупність благ, спрямованих на задоволення соціальних потреб населення. До них відносять: житло; транспорт, зокрема громадський, вуличну мережу; установи обслуговування населення (освіта, охорона здоров'я, заклади культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, побутового обслуговування); технічну інфраструктуру — системи водопостачання, каналізації, тепло-, газо-, електропостачання, санітарного очищення та утилізації відходів; комунальне господарство — підприємства з експлуатації об'єктів міста;

Проектні рішення — комплекс заходів, направлених на зміну системи з установленими вимогами термінів виконання, якості результатів витрат ресурсів. Ефективність — категорія, що відображає результативність прийнятих рішень і визначається як відношення результату до затрат, які зумовили його одержання. Оцінка економічної ефективності виражається відношенням економічного ефекту (К – З) до затрат (З). Оцінка соціальної ефективності проектів пов'язана з істотними труднощами через відсутність науково обґрунтованої та загальновизнаної методики визначення її рівня.

Багатокомпонентність і неоднорідність складу соціальних показників обґрунтовує потребу приведення цих показників до узагальнених критеріїв, а далі – до інтегрального показника. Використовуючи метод багатокритеріальної оцінки систем, виокремимо такі головні критерії соціальної ефективності інвестиційного проекту: узгодженість проектних рішень з просторовими характеристиками міста (покращення якості міського простору); соціальна корисність (підвищення комфортності умов проживання); безпечність для природного довкілля (покращення екологічної ситуації);

Просторові характеристик міста можна згрупувати відносно людського, функціонального та геометричного вимірів, а також виміру наявних умов, історичних ознак міста [1]. Характеристиками *людського виміру простору Львова* виступають: старіння населення, зниження

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

зайнятості, висока міграція, що породжує проблему структури функцій. *Функціональний вимір* характеризується масштабом, структурою та технологічним рівнями. Характеристиками *геометричного виміру* міста є його територія, відстані та розміщення основних елементів у просторі.

Соціальна корисність повинна враховувати соціально-економічні наслідки впровадження інвестиційного проекту для громади міста і для міста в цілому, у тому числі, як безпосередні результати і витрати проекту, так і опосередковані: витрати і результати суміжних секторів економіки, екологічні, соціальні та інші зовнішньоекономічні ефекти і включають: розвиток ринку праці, матеріальний добробут (рівень реальної заробітної плати, доходи і витрати населення, умови проживання (забезпеченість житлом, зв'язком, благоустрій середовища), стан та охорону здоров'я.

Безпечність для природного довкілля оцінюють за допомогою таких показників як рівень забруднення атмосферного повітря, вод, грунтів, акустичне забруднення, радіаційний стан території міста.

Висновки. Оцінка проектних рішень розвитку міст з точки зору їх соціальної ефективності є надзвичайно важливою, оскільки міста проектуються і розвиваються для людей. Без сумніву, врахування людського фактору в проектах розвитку міст дозволить підвищити якість життя його мешканців, визначити перспективи розвитку міста. Головними критеріями оцінки соціальної ефективності інвестиційного проекту є врахування просторових характеристик міста, соціальної корисності, безпечності для природного довкілля. Неврахування соціальної складової обумовлює низьку ефективність інвестицій загалом, а за її відсутності проект не повинен рекомендуватися для міста.

1. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем : моногр. / М. М. Габрель ; [Інститут регіональних досліджень НАН України]. — К. : Видавничий дім А.С.С, 2004. — 400 с. 2. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє: До ефективніших суспільств : доповідь Римському клубові / Б. Д. Гаврилишин. — К. : Наукова думка, 1990. — 208 с. 3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н. М. Демин. — К. : Будівельник, 1991. — 184 с. 4. Клюшниченко Є.Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст .

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua